

В.Ю. Ігнатенко (Полтавський університет
економіки і торгівлі, Україна)

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

У статті визначено необхідність гармонізації процесу формування бюджетного потенціалу регіону. Окреслено напрями гармонізації на основі ідентифікації проблем наповнення дохідної частини місцевих бюджетів.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи, потенціал, гармонізація.

Рис. 1. Літ. 10.

В.Ю. Игнатенко (Полтавский университет
экономики и торговли, Украина)

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНА

В статті определена необходимость гармонизации процесса формирования бюджетного потенциала региона. Определены направления гармонизации на основе идентификации проблем наполнения доходной части местных бюджетов.

Ключевые слова: местный бюджет, доходы, потенциал, гармонизация.

V.Y. Ignatenko (Poltava University of Economics and Trade, Ukraine)

HARMONIZATION OF THE PROCESS OF REGION'S BUDGET POTENTIAL FORMATION

The article determines the necessity for harmonization of the budget formation potential of a region. Directions for harmonization are determined basing on identification of the problems in filling in the local budgets.

Keywords: local budget; revenues; potential; harmonization.

Постановка проблеми. В умовах сучасних податкових реформ особливої уваги потребують проблеми нестачі бюджетних коштів та їх нерівномірний розподіл між усіма ланками бюджетної системи. Нагальною є потреба у досягненні справедливості та неупередженості при розподілі податкового тягаря й наданні державної допомоги, а також забезпечення раціональної побудови бюджетної системи на основі збалансування джерел формування бюджетного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему збалансованості, справедливості та неупередженості формування доходів бюджетів досліджували вітчизняні вчені: Д.В. Веремчук [2], Ю. Ганущак [3], Є. Жовтяк [3], І.О. Луніна [6], А.В. Лучка [7], Ю.В. Пасічник [8], С.В. Савчук [10] та інші.

Невирішені частини проблеми. Незважаючи на різноплановість і глибину проведених досліджень, недостатньо уваги приділено гармонізації процесу формування бюджетного потенціалу на основі ідентифікації проблем його наповнення на всіх рівнях місцевих бюджетів.

Метою дослідження є визначення напрямів гармонізації процесу формування бюджетного потенціалу регіону (БПР) через подолання існуючих проблем мобілізації бюджетних коштів.

Основні результати дослідження. Для правильного розуміння ролі гармонізації у процесі формування БПР необхідно уточнити й зміст поняття «гармо-

нізація». В сучасному економічному словнику під гармонізацією розглядають взаємне узгодження, зведення в систему, уніфікацію, координацію, впорядкування, забезпечення взаємної відповідності [9]. Енциклопедичний словник дає визначення гармонізації як систематизації й уніфікації податків, координації податкових систем і податкової політики країн, що входять до міжнародних регіональних угруповань [4]. Через призму оподаткування розглядає поняття «гармонізація» і Д.В. Веремчук, розуміючи під останньою процес узгодження загальних підходів до розробки податкової політики, дотримання спільних принципів, забезпечення їх взаємної відповідності [2].

Узагальнюючи наукові публікації, можна виділити основні характеристики процесу гармонізації: уніфікація, впорядкування, систематизація і узгодження. Слід зазначити, що дослідження діючого механізму формування бюджетного потенціалу регіону свідчить про недотримання принципів збалансованості, справедливості і неупередженості розподілу суспільного багатства між громадянами й територіальними громадами, що визначені в Бюджетному кодексі України [1], тому пропонується розглядати гармонізацію формування бюджетного потенціалу як процес уніфікації, впорядкування, систематизації й узгодження взаємодії важелів, методів формування можливих бюджетних ресурсів з метою досягнення принципів збалансованості, справедливості та неупередженості побудови бюджетної системи. При цьому гармонізація процесу формування БПР передбачає:

1. Забезпечення збалансованості, справедливості та неупередженості формування суспільних бюджетних ресурсів і їх розподілу між рівними місцевих бюджетів. Впровадження даного заходу передбачає зміну існуючого складу першого та другого кошиків доходів з метою зміцнення податкової бази цих органів завдяки передачі їм частини податкових надходжень, що нині зараховуються до державного бюджету. І.О. Луніна цілком справедливо зазначає, що, з огляду на рівномірність сплати та високу фіскальну значущість податку на додану вартість, доходи від нього доцільно розмежовувати між державним і місцевими бюджетами [6, 367, 372]. Варто погодитися з пропозицією А.В. Лучка, що необхідно розширити податкову базу завдяки закріпленню за даними рівнями місцевих бюджетів частини надходжень податку на додану вартість [7]. При цьому дані надходження мають бути включені у другий кошик доходів, оскільки включення їх до закріплених доходів лише зменшить обсяг наданих міжбюджетних трансфертів і не вплине на обсяг бюджетного потенціалу регіону в цілому.

2. Підвищення ролі неподаткових надходжень у формуванні бюджетного потенціалу регіону. Слід підкреслити, що можливості цього джерела використовуються недостатньо, зокрема, значні резерви знаходяться у доходах від підприємницької діяльності, які можна використати за умови налагодження на ринкових засадах партнерства «влада – бізнес – громада». Така схема передбачає залучення державного і приватного сектору у процес планування, формування і реалізації спільних програм (проектів) і створення реального конкурентного середовища під час формування бюджетних ресурсів, що забезпечують функціонування і розвиток громади. В даному випадку жителі регіону

розглядаються як добровільні інвестори проектів із покращення умов життєдіяльності в громаді.

3. Підвищення якості інституційної складової формування бюджетного потенціалу шляхом впровадження якісного, демократичного, належного, професійного та некорупційного самоврядування. Правильними є твердження Ю. Ганущак та Є. Жовтяка, які зазначають, що проблемою бюджетного процесу є ручне управління місцевими бюджетами, формування їх відповідно до політичної орієнтації керівництва [3]. На відміну від розвинених країн, в Україні не сформовано систему громадського контролю за діяльністю місцевих рад, що є невід'ємним елементом демократичного врядування. Органи місцевого самоврядування мають бути прозорими та відкритими для населення, підзвітними громаді.

4. Реструктуризація житлово-комунального господарства. Враховуючи негативний досвід збиткової діяльності житлово-експлуатаційних комплексів, варто зазначити, що роль держави й органів місцевого самоврядування в управлінні приватним житлом має поступово зменшуватися та спрямовуватися до впливу через заохочення [5]. Існує необхідність в удосконаленні державою й органами місцевого самоврядування механізму стимулювання співвласників до створення об'єднань і відповідального ставлення до їх майна.

5. Планування обсягу бюджетного потенціалу на основі моделювання чинників впливу зовнішнього середовища на регіон. Відсутність у центральній та місцевій владі чіткої картини наявного потенціалу регіону унеможливає ефективний розподіл бюджетних ресурсів. В об'єктивному визначенні обсягу бюджетного потенціалу регіону зацікавлені різні суб'єкти ринкових відносин: інвестори, органи державної влади і місцевого самоврядування. Крім того, якщо реально будуть визначені бюджетні можливості регіону, це дозволить об'єктивно підійти до визначення фактичної потреби у міжбюджетних трансфертах, підвищить самостійність органів регіональної влади у використанні бюджетного потенціалу. Слід погодитися з думкою С.В. Савчука, що «налагоджений демократичний механізм планування бюджетів усіх рівнів забезпечує ефективне управління як державними, так і місцевими фінансами в сучасних умовах розвитку» [10, 87].

6. Вибір оптимальної структури джерел формування БПР, зумовлений необхідністю забезпечення стабільного розвитку регіону шляхом залучення достатнього обсягу фінансових ресурсів, передбачає визначення найбільш оптимального співвідношення між різними джерелами доходів: власними, закріпленими і регулюючими.

У цілому можна стверджувати, що процес формування БП між рівнями місцевих бюджетів має низький рівень гармонізації, що свідчить про недосконалість бюджетно-податкового законодавства та неврахування принципу збалансованості, справедливості й неупередженості при побудові бюджетної системи України. Для подолання даних проблем нами запропоновано механізм гармонізації БПР, рис. 1. Використання запропонованого механізму гармонізації підвищить ефективність формування бюджетного потенціалу на різних рівнях місцевого бюджету.

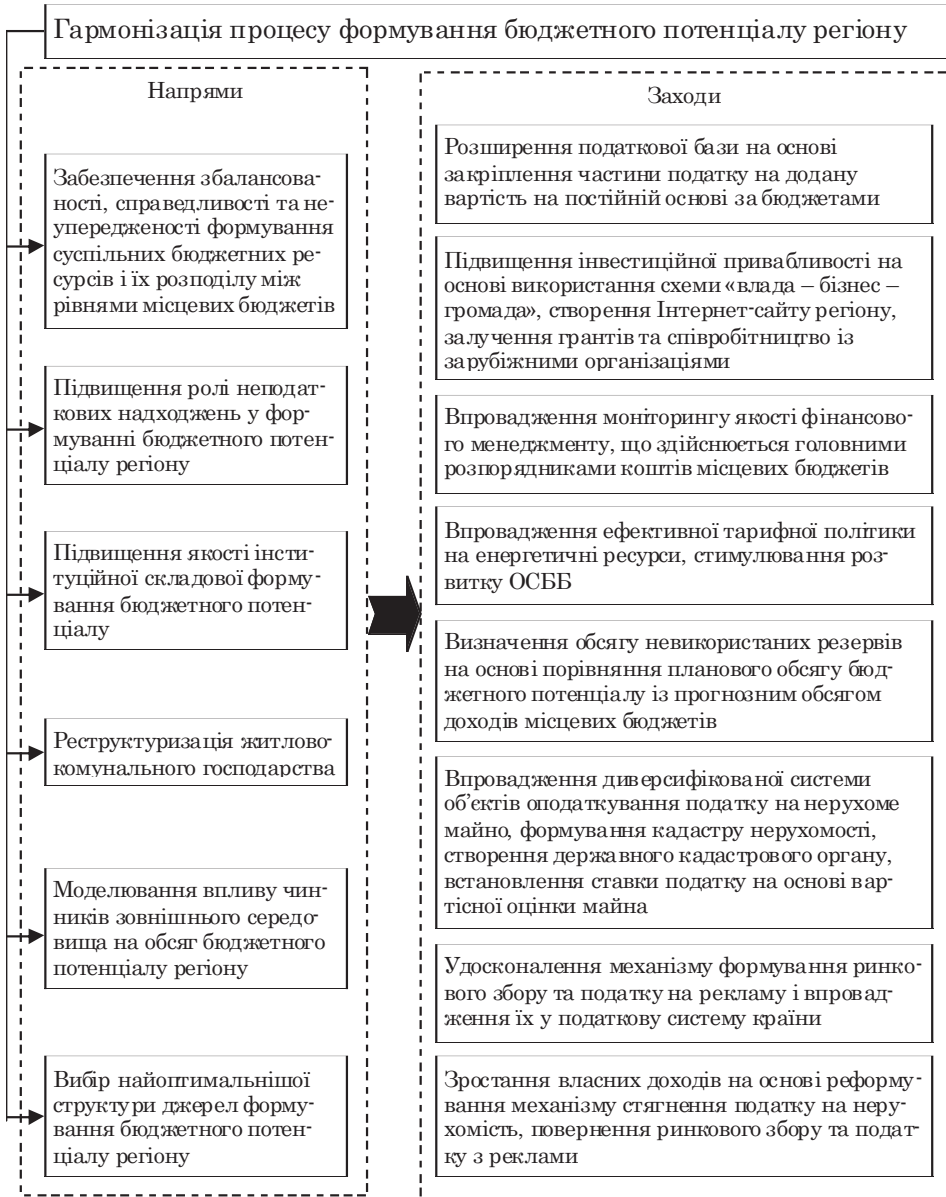

Рис. 1. Гармонізація процесу формування бюджетного потенціалу регіону, авторська розробка

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити такі **висновки**:

1. Проблеми у процесі формування бюджетного потенціалу регіону потребують проведення гармонізації, під якою слід розуміти процес уніфікації, впорядкування, систематизації й узгодження взаємодії важелів, методів формування бюджетних ресурсів з метою досягнення збалансованості, справедливості та неупередженості бюджетної системи.

2. Запропонований механізм гармонізації процесу формування БПР передбачає підвищення якості мобілізації бюджетних коштів на всіх ланках місцевих бюджетів.

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI зі змінами та доповненнями на 4.08.2010 // zakon1.rada.gov.ua.

2. *Веремчук Д.В.* Гармонізація непрямого оподаткування та методика її оцінки // Інноваційна економіка.— 2010.— №4.— С. 254–261.

3. *Ганущак Ю., Жовтяк Є.* Інженерія бюджетного процесу // Дзеркало тижня.— 2008.— №6.— С. 14–16.

4. Енциклопедичний словник з державного управління / Уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; За ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна. — К.: НАД України, 2010. — 820 с.

5. Житловий сектор України: правові, регуляторні, інституційні, технічні та фінансові аспекти: фінальний звіт. Серпень 2011 року // www.teplydim.com.ua.

6. *Луніна І.О.* Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин: наук. видання. — К.: Наукова думка, 2006. — 432 с.

7. *Лучка А.В.* Бюджетний потенціал фінансової незалежності місцевого самоврядування: Автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Тернопільський національний економічний ун-т. — Тернопіль, 2009. — 20 с.

8. *Пасічник Ю.В.* Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: Монографія. — Донецьк: Юго-Восток, 2005. — 642 с.

9. *Райзберг Б.А., Лозоский Л.М., Стародубцева Е.Б.* Современный экономический словарь. — 5-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2007. — 495 с.

10. *Савчук С.В.* Теоретико-концептуальні засади визначення доходів бюджетів як об'єкту бюджетного планування // Наука й економіка.— 2012.— №1.— С. 81–89.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2013.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26

E-mail: book@nam.kiev.ua

тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Сучасні проблеми розвитку національної економіки і шляхи їх розв'язання: Колективна наукова монографія / За наук. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка. — К.: Національна академія управління, 2008. — 452 с. Ціна без доставки — 50 грн.

У монографії розглядаються теоретичні і практичні проблеми розвитку економіки України, пропонуються шляхи їх розв'язання з метою зростання її конкурентоспроможності та ефективності.

Буде корисною для аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів, практичних працівників.